

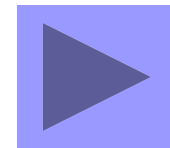
Хаёт хавфсизлиги ва фаолияти кафедраси

Бабаев Ш.Р., Ахмедова Н.М.

MAVZU: YER SILKINISHI.

- Umumiy ma'lumot
- Qayerda va nima uchun yer silkinishi sodir bo'ladi?
- Yer silkinishlarning oqibatlari.
- Yer silkinishi.
- Nima uchun insonlar yer silkinishi paytida halok bo'lishdi.

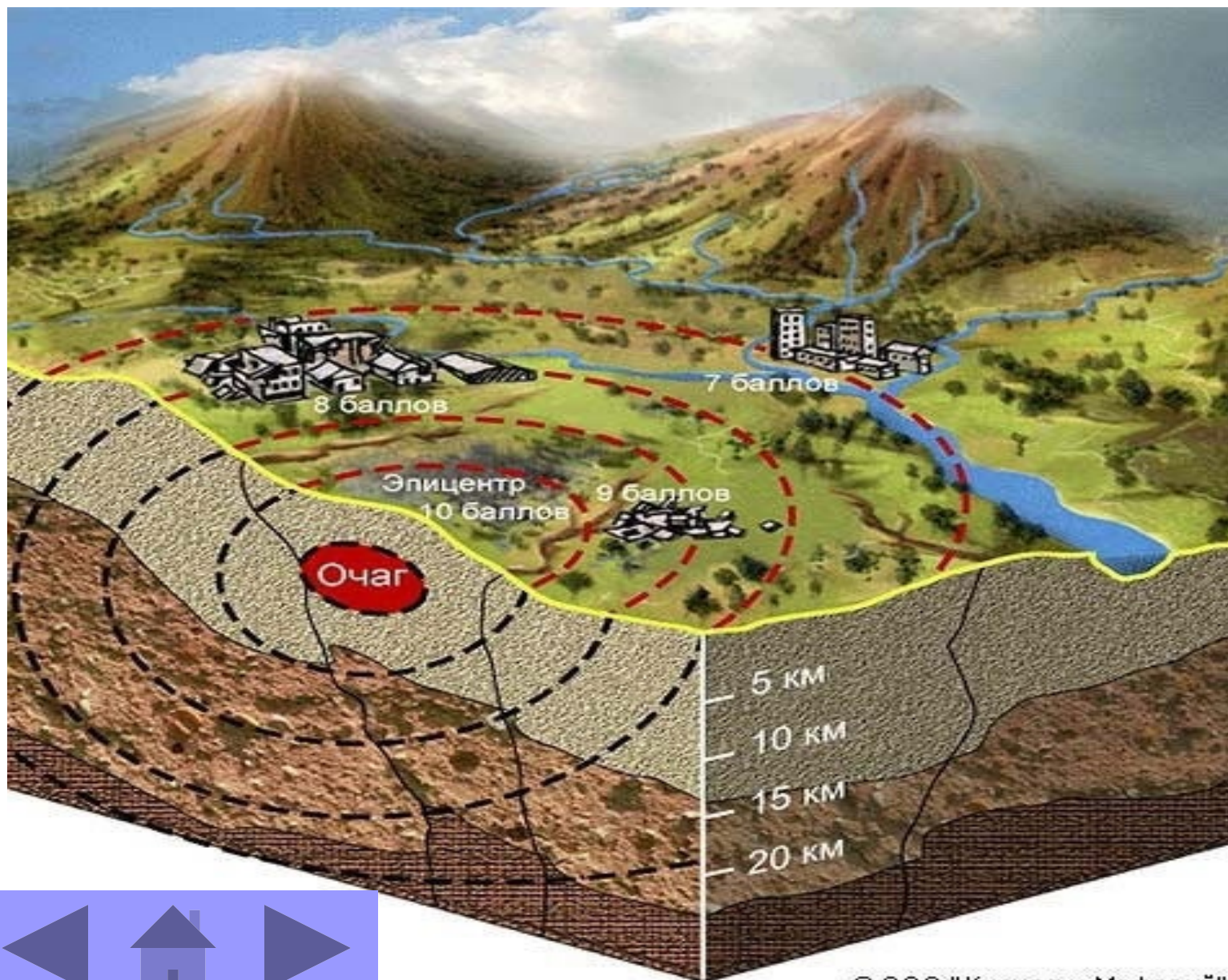
UMUMIY MA'LUMOT

Tabiiy ofatlar ichida eng xavflisi va daxshatlisi bu-er silkinishidir.

Qattiq yer silkinish judayam katta xalokatga olib keladi, xalokatlar soni tayfunlardan kamroq, lekin vulkanlarda anchagina (o'n barobar) ko'p.

Bir qattiq yer silkinishining moddiy zarari yuz million dollarga teng bo'lishi mumkin. Sekin yer silkinishlarni soni, qattiq yer silkinishlardan anchagina ko'p. Har yili yuz minglab yer silkinishining faqatgina sanoqliysi katta talofatlar olib keladi.

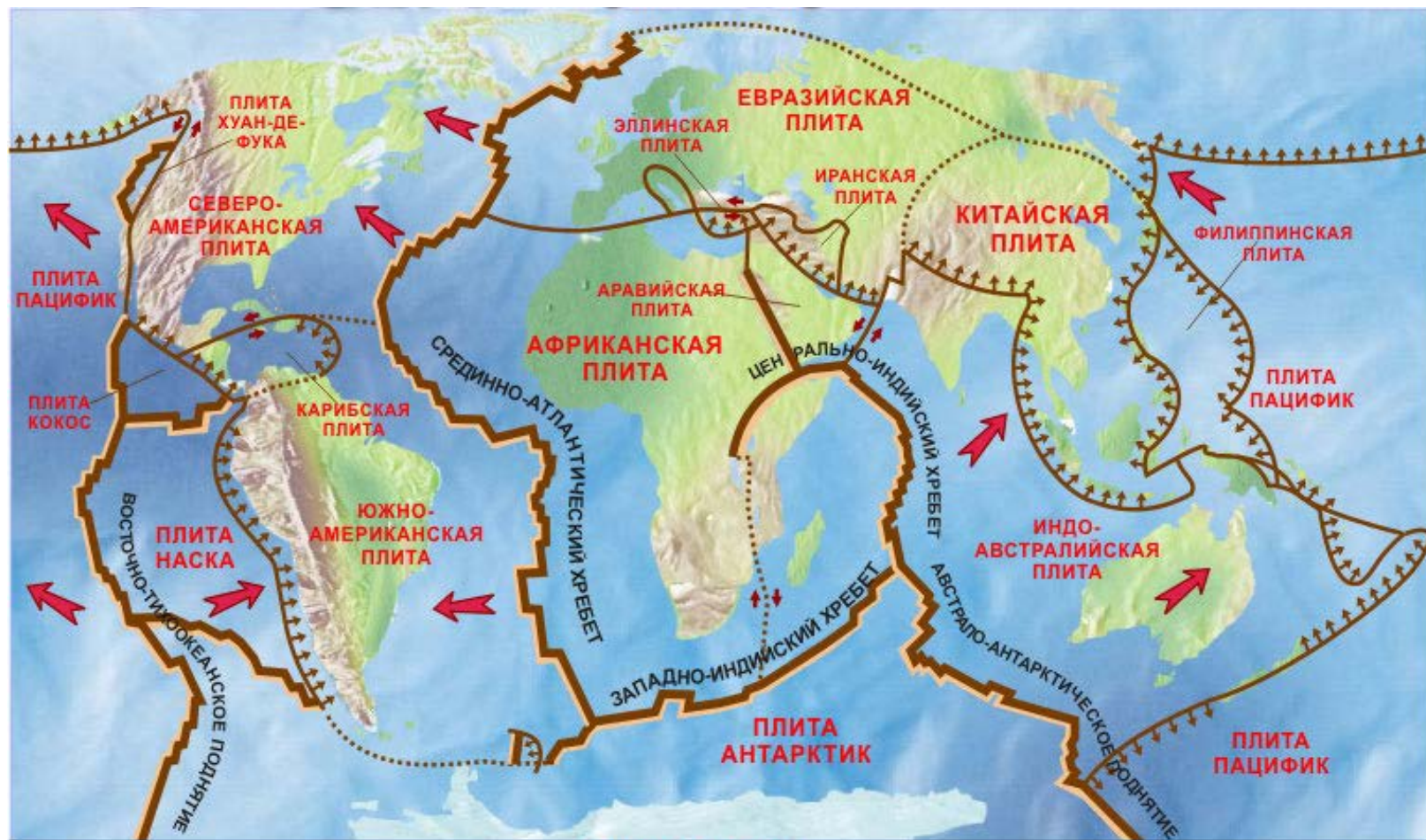

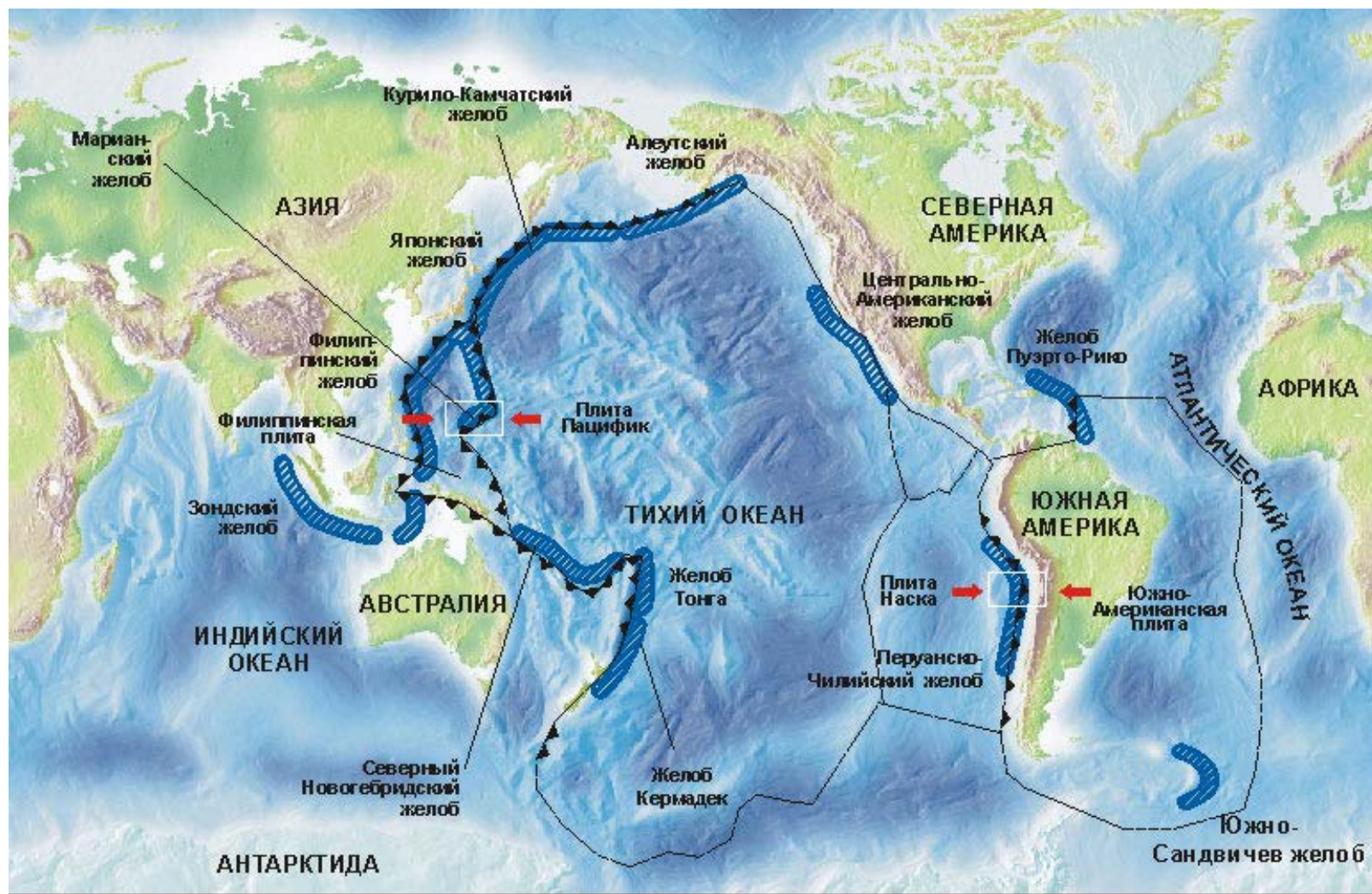

QAYERDA VA NIMA UCHUN YER SILKINISHI SODIR BO'LADI?

- Yer silkinishlarning hududiy bo'linmalari har xil bo'lingan. U litosfer plitalarining joylashishining o'zgarishi bilan aniqlanadi. Asosiy seysmik kamar, bunga 80% seysmik energiyalar ajraladi, bu Tinch okeanning joylashgan. Qolgan energiyalar esa Yevroaziatiskiy plitalar va hind Hlita va Afrika plitalariga ajraladi.

~ - ГРАНИЦЫ ПЛИТ

→ - СМЕЩЕНИЕ ПЛИТ

▨ - ВПАДИНЫ

© ООО «Кирилл и Мефодий»

YER SILKINISHLARNING 12-BALLIK OQIBATLARI:

- 1-Hech kim sezmaydi faqatgina seysmik asboblari orqali aniqlash mumkin.
- 2-Ba'zida odamlar tomonidan seziladi, ko'proq yuqori qavatlarida seziladi.
- 3-Ko'plar sezadi, yuqori qavatlarida seziladi.
- 4-Ko'plar sezadi (asosan binodagilar), kechasi ba'zilar uyg'onadi, idish tovoqlar ovozi eshtiladi.
- 5-Hammaga seziladi, ko'plar kechasi uyg'onadi, osilgan predmetlar silkinishni boshlaydi, oynalar va shtukaturkalar yoriladi.
- 6-Hamma sezadi, shtukaturkalar to'kiladi, binolar ozgina buziladi.
- 7- Shtukaturkalar yoriladi va buziladi, devorlar yoriladi, silkinish hatoki avtomashinalarda seziladi.
- 8-Devorlar buziladi, trubalar va haykallar tushib ketadi.
- 9-Devorlar buziladi, yer ostidagi quvurlar portlashni boshlaydi.
- 10-Ko'p binolar buziladi, temiryo'llar joyidan siljiydi.
- 11-Yerlarda katta yorilishlar yuz beradi, tog'larda seziladi, mostlar buziladi, faqatgina ba'zi toshdan qurilgan binolar saqlanishi mumkin.
- 12-Daryolardan suv oqimi o'zgaradi, hamma joy vayronaga aylanadi.

YER SILKINISHI.

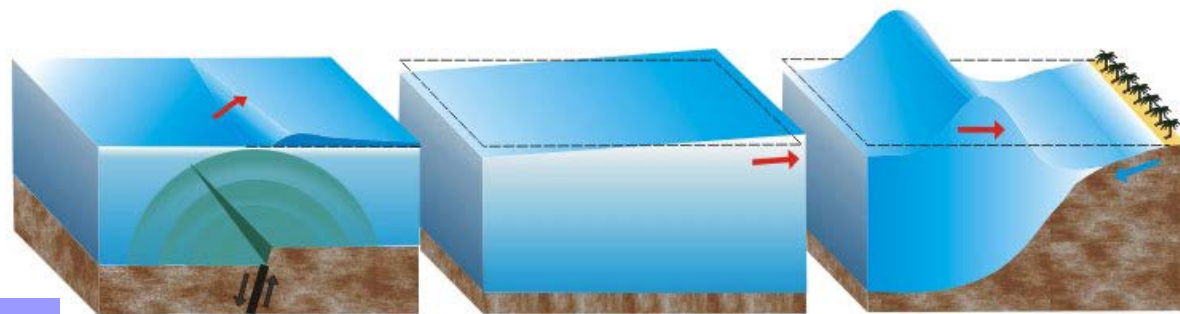
- 7-dekabr 1988 yili Armanistonda yer silkinish sodir bo'ldi, uning quvvati 6,9 ball Rixter shklassiga teng edi. Yer silkinishi episentrida joylashgan Spitak shahari butunlay buzilib ketdi. Halok bo'lganlar soni 25 mingtaga teng.

NIMA UCHUN INSONLAR YER SILKINISHI PAYTIDA HALOK BO'LISHDI.

- Agar yer silkinishi okean ichida sodir bulsa, ular katta to'lginni chaqirishadi-SUNAMI, ko'pincha u Tinch okean atrofini yuvib ketadi, bu esa 1933 yili Yaponiyada va 1952 yili Kamchatkada kuzatilgan.

Video 1

Подводная
сейсмическая
активность.

Волна движется
глубоко под водой
с огромной скоростью.

Бег волны
замедляется,
волна "вырастает".

- Planetada yer silkinishi oqibatida umumiy halok bo'lganlar soni oxirgi 500 yil ichida 5 mln.ta inson tashkil etadi, bularni teng yarmi esa Xitoyliklar hisoblanadi. 1556 yilda xitoy Shensi rayonida, magnetuda 8,1 yer silkinishida 830 ming inson, 1976 yilda Pekining g'arbida Tanshan rayonida magnetuda 7,8 yer silkinishida 240 insonni halok bo'lishiga olib keldi xitoyliklarni manbasiga binoan (amerikaliklarni manbasiga qaraganda 1 mln. ga yaqin). Yana favqulotdagi faziyat 1737-yili Kalkuta (India) da 300 ming, 1908-y. Messine (Italia)-120 ming inson, 1923y Tokio-143 ming inson halok bo'ldi.
- Odatda maslahatlarga amal qilish kerak—Yer silkinishi mobaynida tashqariga yugurib chiqish mumkin emas, yaxshisi eshik romining tagida yoki qattiq plita, doska (stol) tagida turish lozim.

